

Prof. Dr. Şahin Filiz ile Türban Üzerine Söyleşi

Merih Taşkaya

*Dr. Araş. Gör.
Akdeniz Üniversitesi
İletişim Fakültesi*

Sunuş

Laikliğe yönelik yapılan pek çok politik-ideolojik, anayasal-kurumsal ihlal çerçevesinden manzaraya baktığımızda, bu ihlallerin zemininde belirlenen ve onların yansıması ve göstergesi olan başörtüsü ile ilgili söylenmeyen hala pek çok şey var. Türbanın tarihsel, dini, ideolojik, politik ve ekonomik arka planına ilişkin olarak Akdeniz Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü öğretim üyesi ve bölüm başkan yardımcısı Prof. Dr. Şahin Filiz ile gerçekleştirdiğimiz röportajda, İslam felsefesi açısından türbanın örttükları üzerine konuştuk.

Türban: İdeolojisi ve Örttükları

M. Taşkaya: *Kadınların örtünmelerine dinlerin, özellikle de İslam dininin yaklaşımına ilişkin açıklamalarınız, çeşitli çevrelerde farklı tepkilerle karşılandı. Bu tepkileri siz nasıl açıklıyorsunuz?*

Şahin Filiz: Bağnazlıkla, tutuculukla açıklıyorum. Bütün dinler insan olma sanatını öğretirler. Dinler temel ahlak ilkelerini içerir. Bunlar dışında dinlerle ilgili söylenen her şey yalandır. Dolayısıyla bu yalanlardan örülü bir dincilikle Cumhuriyet'in geleceğine yönelik diyet ödetilmesidir.

M. Taşkaya: *Başörtüsü söyleminin handikapları nelerdir?*

Şahin Filiz: Bütün dinsel metinler için şunu söyleyebiliriz: bu metinler henüz bilimsel kriterlere ve eleştiri mantığına tabi tutulmuş metinler değildirler. Kadın, bütün dinlerin kutsal kitaplarında çok iyi sicili olmayan bir yaratık olarak görülmüştür. Adem-Havva hikayesi bütün kutsal kitaplarda geçer; bu hikayede Havva suçludur. Hıristiyan kaynaklara göre Havva Adem'i şeytanla

aldatmıştır. Bu aldatışı Adem'le Havva birlikte çekmektedirler. İslam dinindeki bazı hurafelerde de kadın şeytanla bir arada olan, yani kendisi şeytan olan bir varlık olarak gösterilmiştir. Madem ki kadın şeytanla özdeşleştirilmiştir, o halde kadın ne kadar çok örtünürse, kendisini toplumdan, insanlıktan, çevreden, günlük yaşamdan ne kadar izole ederse o kadar az günaha gireceği inancı yerleşmiş durumdadır. Türban da felsefi anlamda kökeninde böyle bir anlayışın eseridir. Bunu siyasiler felsefi alt yapısına bakmadan kullanıyorlar. Ama kadın bir günah varlığıdır; "bu günah varlığını nasıl etsek de, örterek yok etsek" çabası vardır aslında bu anlayışın kökeninde. Türban söylemi -türban, çarşaf, burka üçü de aynıdır aslında- bunlar bölücüdür. "Takan Müslüman'dır, iffetlidir, takmayan değildir" gibi, ne yazık ki büyük siyasi ağızlardan bile duyulan bir ayrımcı söylem söz konusudur. "Başını örten insan Müslüman'dır, iffetlidir, dindardır" dediğinde, başını örtmeyen insan bunun tersi olur. Ayrım burada başlar zaten. Bunun özgürlükle ilgisi yoktur. Çünkü türban söyleminin ardında bulunan tarikat ve cemaatler, bunu faşizan bir dinci baskıyla yaptırıyorlar. Dinci baskıyla yaptırılan bir şeyin hürriyeti olmaz. Bölücüdür; terör örgütü gibi. Etnik ırkçılık ve dinci faşizmin, her ikisinin de hedefi Cumhuriyet'tir. Türban söylemi bundan dolayı tehlikelidir. Türban takma özgürlüğünü talep eden insanlar, mahkûm olma özgürlüğü talep etme gibi bir gelişki ile karşı karşıyadırlar.

M. Taşkaya: *Türbanla özgürleştiğini söyleyen bir kitle var; sokağa çıkabilmeyi, araba kullanabilmeyi örtünme önkoşuluna bağlayan bir yapıdan söz eden bir kitle... Sokaktaki türbanlı kadın sayısında bir artış gözlemlendiği gündelik hayatta sık dillendirilmekte. Peki, gerçeklik nedir, gerçekten bir artış var mıdır? Varsa bu artışı neye bağlamak gerekir?*

Şahin Filiz: Hayır, sokaktaki insanları türbanlıdır aslında, dikkat ederseniz şekle ve biçime yapılan vurgu ne kadar yoğunlaşırsa, bir toplumdaki ahlaki çöküş o kadar fazlaşmaktadır. Yani dinler iki tarafı keskin bıçak gibidirler, kötüye kullanıldıkları zaman insanlığa zarar verirler. Burada da türban dinin kötüye kullanılmasıyla ilgili en başat semboldür. Bu açıdan düşünüldüğünde türbanlıların sayısı ne kadar çoğalır o kadar çok ahlak erdem çoğalır gibi bir yanılgıya düşmemek gerekir. Tam tersine bu şekilcilik çoğaldıkça manevi boşluk daha da derinleşiyor. Kapkaç, hırsızlık, işte Hüseyin Üzmez olayı, Deniz Feneri olayı, bakın türbanlılar çoğaldıkça, daha çok deniz feneri, daha çok Hüseyin Üzmezler ortaya çıkıyor. Demek ki birbirini besliyor bu istismarlar. Türban mahkûm hale getirir. Allah'ın başınızı o şekilde örtmenizi istediği iddiasındaki kişiler sizi buna mecbur tutmaktadırlar. Türban özgürleştiricisi olsaydı Irak'ta Afganistan'da, Amerikalıların tecavüzüne uğrayan Müslüman kadınlar herkesten daha fazla özgür olurlardı. Özgürleştiriyor tam tersine bir ülkeyi emperyalistler tarafından işgale hazır hale getiren sembol olarak kullanılıyor. Amerika'nın Avrupa Birliği'nin de özellikle türbanı öne sürmeleri buradan kaynaklanıyor. Yoksa pek çok özgürlük var temel insan haklarıyla ilgili, Avrupa o konularda hiçbir şey söylemezken türbanın özgürleştirici bir nesne olduğunu söylüyorlar. Haklılar,

çünkü Afganistan ve Irak'ta türbanlı ve çarşafı insanları nasıl özgürleştirdiklerini görüyoruz.

M. Taşkaya: *Türkiye'de kadınların başlarını örtme şekillerinde görülen değişikliği hangi kavramla açıklamak gerekir; modayla mı, inançla mı, siyasal sembolle mi ya da başka bir kavramla mı?*

Şahin Filiz: Biliyorsunuz 1970'lerden önce Türk kadını ve Türk toplumu hiçbir zaman başının nasıl örtüleceğine, şekline ilişkin herhangi bir tartışma yapmıyordu. Türban 1970'lerde çıktı; bunun ortaya çıkışının en önemli nedenlerinden birisi şudur: 1967'de Mısır-İsrail savaşı oldu, İsrail Mısır'ı büyük bir üstünlükle yendi. Arap milliyetçiliği İsrail yenilgisinden sonra daha da gün yüzüne çıktı. Tabii ki o onların emperyalizmden kurtulma mücadelesi idi. Arap milliyetçiliğini daha sembolik bir hale getirmek üzere Mısırlı kadınlar Arap milliyetçiliğinin sembolü olarak başlarına türban örtmeye başladılar. Fakat daha sonra bu türbanın dini bir emir olduğunu yayılmaya başlandı. Yani Arap milliyetçiliği İslamcılığa kayd. Yani aslında İslamcılığın temelinde Arap milliyetçiliği vardır. Haklılardır. İsrail ile savaşmış yenilmiş ve kendi ülkelerini korumaya çalışmışlardır; buraya kadar haklılardır. Ne var ki Arap milliyetçiliğinin faturasını Türkiye ve diğer İslam ülkelerince ödenen bir türbancılığa dönüşmesi, türbanın bu şekilde dini olarak dayatılmasından sonra oldu. 1970'lerden sonra türbanın, Türkiye'de türban misyonerleri tarafından kapı kapı ev ev gezilerek İslam'ın emri olduğu lanse edilmeye başlandı. Bunun başını çekenlerden birisi de Şule Yüksel Şenler'dir biliyorsunuz. 1970'lerde adı İslamcı ama kökeni Arap milliyetçisi pek çok eser Türkçeye çevrildi ve 1970'lerden sonraki o kitapları okuyan gençlik o eserlerin etkisi altında kaldı. Türban Müslümanlığın sembolü olarak ortaya çıktı. Kadınları böyle bağladılar; erkekleri de sakal ve sarıkla bağladılar. Sonra İslam Halifeliğinin Müslümanların Cihad etmesi için farz olan bir yönetim biçimi olduğunu söylemeye başladılar. Sonra Türkiye Cumhuriyeti devletinin darül harp olduğunu, yani onunla mücadele etmedikten, laik bir cumhuriyeti ortadan kaldırmadıktan sonra, tırnak içerisinde Türkiye Müslümanları'nın rahat edemeyeceklerini, bu uğurda mücadele etmedikçe de gerçek Müslüman olunamayacağı şeklindeki düşünceleri 1970lerden sonra iyice yerleştirmeye başladılar. Şimdi biraz daha post-modern hale geldi bunlar. Bütün bunlardan radikal dincilerin elinde tek bir şey kaldı, o da türban. Türbanı da son kale olarak görüyorlar. Çünkü Cumhuriyetle mücadelede türban söyleminin, - türban takanların demiyorum; onlar bizim insanımız, onların ikna edilmesi gerekiyor- Cumhuriyetle mücadelede iletişim aracı ve son kale olarak siyasallaşmış bir enstrüman olarak türban şu anda hala kullanılıyor. Yani çok değişik partiler bunu kullanıyor, sadece son dönemdeki iktidar partisi değil. Dolayısıyla İslam dininde türbanın şu ya da bu şekilde takılacağıyla ilgili hiçbir görüş yoktur. Böyle bir görüş olsa bu komedi olur sadece başka bir olmaz, bunu ciddiye almak bile doğru değil. Bundan para kazananlar, bundan iktidar edinenler, bundan nüfus ve egemenlik sağlayan insanlar tabii ki "Kuran'da var" diyecekler, olmadığını bile bile yalan söyleyecekler. Tabii ki bundan nemalanan insanlar, çocuk tacizcileri, türban üretip milyarlarca dolarlara imza

atan şirketler, tabii ki Kuran da var diyecekler. Ben de akademisyen olarak diyorum ki yok. Bu tamamen bir yalandır. Bu yalanlarla cumhuriyetimizin, halkımızın, toplumumuzun bütün enerjisini tüketmeye çalışıyorlar.

M. Taşkaya: *Kitabınızın 41. sayfasında, "İnsan aklını, insaf ve ızanını darmadağın eden bu yargılar, kadın cinselliğinin hangi boyutlarda din adına sömürüldüğünü; bu sömürge zihniyetinin günümüzde başörtüsü şeklinde nasıl tecelli ettiğinin yapay ve geleneksel art alanını oluşturmaktadır" demişsiniz. Gerçek art alan nedir?*

Şahin Filiz: Gerçek art alan, Cumhuriyetle hesaplaşmaktır. Atatürk'le hesaplaşmaktır. Bunu inanarak söylüyorum. Zaten konjonktür uygun değil. Şu anda mesaj vereceğimiz bir yer de yok, çünkü çok önceden nasıl inanıyorsam şimdi de aynı şekilde inanıyorum, bunun art alanı, şudur: Osmanlılar döneminde çocuk tacizciliği, ümmetçilik, halifelik adı altında Türk milletini ve ulusunu çöküşe götüren pek çok nedeni ortadan kaldıran yepyeni, pırıl pırıl bir cumhuriyet kuruldu. O ümmet bataklığının içerisinden bir ulus yaratıldı. Bağımsız, başı dik, erkeği kadını eşit, özgür bir ülke yaratıldı. Bu özgür ülkeye yönelik hazımsızlıklar hem içerde hem de dışarıda daha cumhuriyet kurulurken nasıl başladıysa şimdi de aynen devam ediyor. Yani türban söylemi cumhuriyete yönelik kin ve nefretin bir sembolde kümelenmiş olmasından başka bir şey değildir ve gerçek art alan budur.

M. Taşkaya: *Kitabınızın 43. sayfasında "Başörtüye özgürlük söylemi, başörtüsüzlüğe içten içe cariyelik olarak telakki etmektedir" demektesiniz. Bu cümle korkutucu bir çıkarıma götürmüyor mu bizi?*

Şahin Filiz: Ben öyle düşünüyorum. Bu başını örtenler tarafından gelecek bir tehlike değil, örtmeyi ve örtünmeyi dinin olmazsa olmaz koşulu olarak görenlerin kurduğu bir tehlike olarak ortaya çıkıyor. ODTÜ mezunları derneğinin düzenlemiş olduğu bir panelde Antropolog Dr. Atilla Erden, Hakkari'den Edirne'ye kadar çok değişik çok güzel baş örtüsü şekillerinden söz etti, hatta uygulamalı olarak orada mankenlerde bunları deneyerek gazetelere bunların örneklerini gösterdiler. Bedenimizin herhangi bir tarafına, kendi tercihimiz olarak yöresel bir şeyler örttüğümüz zaman, bu üniforma olmaktan çıkar, bireysel bir aksesuar olur. Böyle bir aksesuarın reddedilmesi ya da buna karşı bir şey söylenmesi mümkün değil. İşte türbancılar buna karşı çıkmaktadırlar. Yani bireysel tercihlere karşı çıkıyorlar bir kere. Baş öyle örtülmez, bizim örttüğümüz gibi örteceksiniz diyorlar. "Peki öyle örtersek ne olur?" "İffetinizi, namusunuzu, Müslüman kimliğinizi korursunuz". Şimdi bunu binlerce insan böyle olduğunu düşünerek türbanını takıyor. Geleneksel başörtülerine karşı da kesin bir tavır alıyor; diyor ki bu saç gereği gibi örtmüyor, boynu gereği gibi örtmüyor. O halde biz başımızı boynumuzu gereği gibi örtmemiz için, tırnak içerisinde İslami bir başörtüsü giymeliyiz; İslami başörtüsünün adı türbandır diyorlar. Türban söylemcilerine göre bunu örtmeyen insanlar, en hafif tabirle günahkârdırlar. Onu da kamuoyu huzurunda günahkârdır diyorlar, ama arka planda takmamakta ısrar eden insanlar, buna inanmıyor demektir, Allahın farz koyduğu bir şeye inanmamak

da küfürdür diyorlar. Oysa ahlaklılığın, dindarlığın, dürüstlüğün ölçüsü olmaz; kimin nasıl dindar, nasıl dürüst ya da ne kadar kötü bir insan olduğunu ölçemezsiniz. Bu dinde belirli ölçülerle bilinemez, o zaman sembol kullanmak gerekiyor, yani kimin "sizden" olduğunu; kimin "Müslüman" olduğunu, "dine girmiş" veya "dinin içinde kalmaya devam etmiş" olduğunu görebilmeniz için bir iletişim aracı olarak da çok işlevsel hale getirildi türban. O halde türbanını çıkararak bir vatandaşımız, doğrudan doğruya dinden de çıkmış olur. Bundan dolayı çok tehlikelidir. Bir de ben türban taktım, namusumu iffetimi garanti altına aldım diye düşünenler hiç aldanmasınlar bu aşamaya, çünkü onu da İslam'ın emrettiği şekilde örtünmek olmadığını söyleyenler oldukça çoğunlukta. Neden? Örneğin Hayrettin Karaman gibi sözüm ona akademisyenler, türbanın örtünmek için yetmediğini, çarşaf ve burka gibi kadını daha fazla saklayacak; mümkünse tek gözüne kadar kapatacak, "asıl İslami giysiler" in giyinmesi gerektiğini vurguluyorlar, bunu akademik çalışmalar ve iddialar olarak öne sürüyorlar. Yani bu mahkûmiyetin sonu yok. Bütün bunlar aslında kendi yarattıkları dine kendilerini tanrı olarak atadıklarını gösteriyor. Bütün bunlar aslında tanrılık iddiasıdır.

M. Taşkaya: *Yine kitabınızın 37. sayfasında "Acaba cariyelerin varlığı ve cariyelik kurumunun devamı, hür kabul edilen kadınlar ya da bu sınıfa girmeyi hak kazanan kadınlar karşılığında topluma sunulan kurbanlar mıdır?" diye sormuşsunuz. Sizce bunun yanıtı nedir?*

Şahin Filiz: Bakın dikkat ederseniz, kendi camiaları içerisinde hiçbir bayanın saçının telinin bile görünmesine razı olmayan bir takım medya kuruluşlarının neredeyse pornografik kadın resimlerine yer verdiğini görüyoruz. Bu ne demektir? Bu bir çelişki diyeceksiniz. Bu bir çelişki değil aslında, açık olan kadını toplumun kurbanı olarak görürler. Yani onlar, yani resmini gördüğümüz kadınlar açıktır aslında. Hemen her sayfasında yarı çıplak kadın resimleri veren gazetelerin bir kısmı türbancıların elindedir. Kendi eşlerini dışarı çıkarmıyorlar, belki çarşafı dışarı çıkarıyorlar ama yönettikleri gazetelerde boy boy çıplak kadın resimleri var. Bu ne demektir: "Bunlar zaten yoldan çıkmıştır; onlar toplumun kurbanıdır, onlar bizim ibret alacağımız, zaman zaman yararlanacağımız kimselerdir, daha önceden de tarih içerisinde bu şeyler yaşanmıştır" diye bir bakış var. Ben bu bakışı tahminlerime dayanarak söylemiyorum. Piyasada yazılan kitaplara bir bakın. Hemen hemen hepsinden bunları çıkarabilirsiniz. Zaten bir doçentin yazdığı kitapta, "üniversitede kız öğrenciler, okula, hocalarına ve asistanlarına kırtarak gelirler; erkek öğrenciler de onları avlamak için gelmişlerdir" diyor. Şimdi düşünün doçent seviyesindeki bir insan böyle yazıyorsa bu cahil cühela softaların yazmış olduğu kitaplarda neler neler var. Cumhuriyet savcılığının devreye girip onları toplatması, bunları yazan kişileri yargıya çıkartması gerekiyor. İslam'dan önce zengin kadınlar giyiniyorlardı. Doğru dürüst giyecek, yiyecek yok tabii. Kadınlar, ikinci sınıf varlık olarak görüldükleri için alınıp satılıyorlardı. Zengin kadınlar alıp satanlar tarafındaydı. Ama fakir kadınların pek çoğu üzerine giyecek giysi bulamıyordu. O zaman Araplarda kullanılan başörtüsü, zenginlerin kullandığı bir şeydi. Onlar hür kadın sayılıyorlardı. Diğerleri

kullanamıyordu. Ama bunlar İslam'dan sonra -her ne kadar teorik olarak kaldırıldıysa da- belirli bir süre devam etti. Hiçbir zaman İslam dininde başını örten hürdür, örtmeyense cariyedir gibi bir cümle yoktur. Böyle bir hüküm de bulunmaz. Ama bu İslam öncesi cariyeye-hür kadın ayrımının birilerinin işine gelmesi nedeniyle, İslam sonrasında da, bu gün de birtakım kişilerce -hatta birtakım profesör lakaplı insanlarca bile- devam ettirilmek isteniyor. Bir Profesör "cariyelik müessesesi kaldırılmasaydı, ne güzeldi; biz azgın gençlerimizi ne yapacağız" diyebiliyor. Düşünebiliyor musunuz?

M. Taşkaya: *Kuran'da dış kıyafetlerin giyilmesiyle ilgili ayetin (s.37) "cariyelik" geleneğinin yıkılması ile ilgili olarak geldiğini ifade etmiş ve eğer böyle bir geleneğin olmadığı bir yer olsaydı bu ayetin gelmesine gerek olmayacağını vurgulamışsınız. Kuran'ın cariyeliğinin olmadığı başka uygarlıklara yayılacak bir dinin kutsal kitabı olacağını tahmin edilmemiş midir? Ve neden yine erkeğin nefsinin bekçiliği görevi kadına verilmiştir?*

Şahin Filiz: Toplumda böyle bir anlayış olduğu için, bu anlayışı yıkmak üzere Kuran'da da derece derece bir eleştiriye gidildiğini görürsünüz. Ne namus ne iffet ne saygınlık ne sorumluluk sadece kadına yüklenmemiştir. İslam öncesi sadece kadın her şeyden sorumludur. Kuran'da bu tür sorumlulukları her iki cinse de yüklemek için bir biri ardına ayetler gelmiştir. Bu derecelenmedir zaten. En sonunda der ki: İyi kadın, iyi erkek, sorumlu kadın, sorumlu erkek; bütün bunların hepsi de eşittir. Bu geçişi sağlayan ayetler, son ayetler değildir.

M. Taşkaya: *Kitaplarınızı dipnotları okuyarak ilerlediğimde kadınlardan bu kadar nefret eden, ya da çok kadar korkan bir "din adamı" yığısıyla karşılaştım. Bu acıklı ve bir o kadar da gülünç dogmaları uyduran zihniyet nerelerden ve ne niyetle besleniyor?*

Şahin Filiz: Bu zihniyetin dedeleri, Kurtuluş Savaşı'na din adına karşı çıkan, Atatürk'e emperyalistlerle mücadele ediyor diye kafir diyen, tam bağımsızlığa karşı mandacılığı köleliği kabul eden zihniyetin torunlarıdır. Kendi atalarının üstesinden gelemediği kuyruk acıları ile şimdi dini kullanarak baş etmeye çalışıyorlar. Biliyorsunuz Mustafa Sabri efendiler, Dürriyadeler, Kurtuluş Savaşı'nda Atatürk'e haydut demişlerdi. O'nun gavur olduğunu, hilafeti ve İslam devletini ortadan kaldırdığını söylemişlerdi. İngiliz mandacılığını, Amerikan mandacılığını Atatürk'e ve tam bağımsızlığa tercih etmişlerdi. Onların ataları bu evlatları bıraktılar şimdi Cumhuriyet'le mücadele etsinler diye. Bu devam ediyor, bu bir komplo teorisi değil. Çünkü bir ara Fatih Altaylı'nın programında başlarına türban takılmış iki tane genç kızı konuşturdular. Çok açık bir şekilde "keşke Kurtuluş Savaşı olmasaydı, biz dinimizi yaşasaydık; İngilizler işgal etseydi" dediler. Sonra "biz Atatürk'ü değil, Humeyni'yi seviyoruz" dediler. Bu açıkçası şu demektir; din diliyle söyleyeyim ben; "İngilizler Müslüman'dır, bütün Türk toplumu Atatürk de dâhil kâfirdir, din kardeşimiz olan İngilizlerle mücadele etti atalarımız ama başaramadılar": bakın torunları şimdi böyle söylüyorlar. "Humeyni her türlü dinci faşizmine, yarattığı köle düzenine rağmen Atatürk'e tercih edilen bir

liderdir. O halde işgal altında olmak, onurlu ve şerefli bir Türk kadını olmaktan çok daha yeğdir. Biz Atatürk Cumhuriyeti'nde onuruyla namusuyla bağımsızlığı ve kişiliğiyle yaşayan bir Türk kadını olmak istemiyoruz, bunun yerine Irak'ta ve Afganistan'da tecavüze uğrayan, itilip kakılan, Amerikan askerlerinin oyuncağı olan bir Müslüman kadın olmak istiyoruz. Nasıl Amerikalılar oraları işgal etti, İngilizler de burayı işgal etsin" demektir. Peki dinen bu nedir? Bu kafirliktir. Bunlar din düşmanıdır. Bunlar dindarlıktan ne anlıyor? Sen benim başıma türbanı tak, ne yaparsan yap ondan sonra. İşte çarşafli kadınlar, Irak'ta her tarafı örtülü; ama örtülü olmaları Amerikalıların istedikleri zaman onlara tecavüz etmelerine engel oluyor mu? Camide erkek çocuklarına kadar tecavüz ediyor Amerikan işgalciler. Dincilerin dini bu. Bizim halkımızın bildiği din bu değil. Bunların dini köleliğe, emperyalizme, mahkûmiyete götürür.

M. Taşkaya: *Türbanın Türkiye'nin gerçek sorunlarını örten bir örtü olarak kullanıldığı çok açık. Siz de Türbanı mikro faşizmin ilk çekirdeği olarak ortaya çıkan Türk devletinin tasfiyesi ve teslimine geçirilen ve dinin kullanılmasıyla yaratılan bir sembol olarak tanımlıyorsunuz. Bu tanımlama için gerekçeleriniz nelerdir?*

Şahin Filiz: Din, ahlak ilkeleriyle ilgili her şeyini gölgede bırakmış baskıcı bir sembolizme dönüşmüştür. Türban, Hakkâri'den Edirne'ye kadar Türk halkının geleneksel başörtüsü değildir. Türban bir üniformadır ve bu üniformayı benimsemeyenler o camianın dışında kalır. O camianın dışında kaldığınız zaman en iyimser deyimle günahkâr olursunuz. Ama daha da ileri gidildiğinde, emrin yerine getirilmemesi nedeniyle o insan artık dinden de çıkmıştır. Bu baskıdır; bu baskıya bir insan ne zamana kadar dayanabilir? Türbanını bu bilinçle örten bir kız, üniversitede, yanındaki açık bayana nasıl bakacaktır? Yani aman ne güzel örtmekle örtmemek bir diyebilir mi? Ben "örtmekle örtmemek birdir; dinin burada her hangi bir sözü yoktur" diyorum; bunu kabul etmiyorlar; örtmek artıdır, açmak eksidir diyorlar. O zaman açık olan bir insan sürekli kendisini en küçük imada baskı altında hissedecektir. Türbanlı sayısının artmasındaki en önemli etkenlerden bir tanesi de baskı altında türban takmak zorunda kalmalarıdır bence. Çünkü kendilerinin namusunun iffetinin, Müslümanlığının tartışılmaz olmasını göstermek için pek çok insan böyle türban takmaya başlamıştır. Yani siyasal menfaatler elde etmek için takanlar da var ama bu baskı bu sayıyı çoğaltmaktadır. Mahalle baskısı, mikro faşizm... sonuna kadar bu baskı devam eder. Türban bu baskının sadece vitrinidir. Daha tek tek mahallelerde evlerde bölgelerde yapılan baskılar var; sen hacca gittin mi? namazını kılıyor musun? orucunu tutuyor musun? Bakın ramazanda pek çok şehirde açık lokanta çok zor bulursunuz. Ve bundan daha ala baskı olabilir mi? Normal İslam dinine göre düşünün: bir şehirde hamile vardır, sakat vardır, böbrek hastası vardır, çocuk vardır.. o an ilaç alması gereken vardır, yemek yemeden duramayan insan vardır, tutmak istemeyen vardır, yolcusu vardır. Normal fıkıh kitabına göre insanlar ramazanda da yemek yerler ama öyle bir din yarattılar ki, bunların dini, kitabı tanrısı, bizim bildiğimiz İslam dininin tanrısına filan hiç

benzemiyor. Öyle bir din yarattılar ki bu din son 6-7 yıl içerisinde siyasetin yarattığı bir din haline geldi. Eskiden siyaset dini kullanırdı, şimdi artık siyasetin kendisi din haline geldi. Siyasal İslam'ı yaşıyoruz. Ne kadar hırsızlık yaparsanız yapın, ne kadar yolsuzluk yaparsanız yapın, sembollere uyduğunuz sürece hırsızlığınız da yolsuzluğunuz da örtü altında kalmaktadır. O örtünün adı mikro faşizmin sembolü olan türbandır.